

HRF på DNdebatt 2003-04-09:

”Dåligt stöd till hörselskadade kostar miljarder”

Nedsatt hörsel är ett av de vanligaste funktionshindren i Sverige. Över en miljon svenskar är hörselskadade, i någon grad.

Och vi som hör dåligt blir allt fler, allt snabbare. Kurvan pekar brant uppåt, framför allt i generationerna under 65 år. I dag finns det 554 000 hörselskadade i yrkesverksam ålder, konstaterar Hörselskadades Riksförbunds årsrapport, som presenteras i dag.

Det är alltså hög tid att överge den gamla, missvisande myten om att dålig hörsel är en ålderskrämpa som kan bagatelliseras. I dagens Sverige är hörselnedsättning ett växande folkhälsoproblem som berör alla åldrar.

Men allvaret i detta faktum tycks de flesta beslutsfattare blunda för. Och denna brist på insikt leder till alarmerande ohälsosiffror bland landets hörselskadade.

Förtidspension är nu mer än dubbelt så vanligt bland hörselskadade (12 procent) som i hela befolkningen (5,4 procent), visar HRFs årsrapport. Särskilt utsatta är kvinnorna. Var femte hörselskadad kvinna i yrkesverksam ålder har förtidspension.

Det är även dubbelt så vanligt att hörselskadade upplever att deras allmänna hälsotillstånd är dåligt, enligt Statistiska Centralbyrån (SCB).

Inget tyder på att denna negativa utveckling är på väg att vända. Tvärtom ökar andelen förtidspensionärer betydligt snabbare bland hörselskadade än i befolkningen i stort.

Dessa siffror visar att hörselskadade slås ut från arbetslivet i orimligt hög grad.

Orimligt, eftersom hörselnedsättning i sig inte är skäl till vare sig förtidspension eller sjukskrivning.

Men ansträngningen av att under lång tid jobba i bristfällig arbetsmiljö, utan att ha fått nödvändig rehabilitering, kan ge upphov till sekundära hälsoproblem av olika slag – till exempel stress, huvudvärk, spänningssmärta, extrem trötthet och, i förlängningen, utbrändhet.

Detta kan i sin tur leda till förtidspension, även om hörselskador aldrig anges som direkt orsak i Riksförsäkringsverkets statistik.

Förtidspensioner till hörselskadade kostar samhället minst 5,2 miljarder kronor per år, enligt HRFs beräkningar. Vi kan bara ana vad sjukskrivningarna kostar. För att inte tala om vilket högt pris många hörselskadade måste betala.

Men flera av dessa ohälsa-miljarder skulle staten enkelt kunna spara in. Framför allt genom att se till att landstingen tar sitt ansvar och lever upp till Hälso- och sjukvårdslagen.

En målmedveten satsning på tidig hörselrehabilitering skulle leda till stora besparingar – både när det gäller livskvalitet och samhällsekonomi.

Förtidspension är fem gånger dyrare än allsidig rehabilitering, inklusive hjälpmedel. Så varför lägga 100 000 kronor per person och år på en sista utväg, när knappt 20 000 kronor kan innebära ett bättre liv för den hörselskadade och lägre kostnader för samhället?

Svaret är att landstingen väljer att inte ta ansvar för att statens ohälsokostnader ökar. Svensk hörselvård är sedan flera år tillbaka kraftigt underdimensionerad och befinner sig därför i djup kris.

Detta har bland annat lett till orimliga väntetider på upp till tre år. Inte ett enda landsting lever upp till besöksgarantin, det vill säga hörselvård inom tre månader (mars 2003).

För yrkesverksamma innebär detta att de kan bli tvungna att vänta i ett år eller mer på att få de hjälpmedel de behöver för att fungera sitt arbete. En del tvingas in i sjukskrivning medan de köar till hörselvården.

Rehabilitering utöver utprovning av hörapparat tillhör undantagen.

Landstingen bedriver alltså ett slags ”strutspolitik”, med huvudet djupt nere i sanden; de tycks tro att antalet hörselskadade blir mindre om de bara låtsas att så är fallet. I den mån landstingen satsar på att få bort köerna handlar det oftast om tillfälliga, begränsade akutsatser; som om det ständigt ökande antalet hörselskadade inte var ett folkhälsoproblem, utan bara en övergående influensavåg.

Men den växande ohälsokrisen bland hörselskadade beror naturligtvis också på förhållandena ute på arbetsplatserna. Att vara hörselskadad i dagens kommunikationsintensiva arbetsliv är på många sätt som att gå på slak lina. Många blir oerhört skickliga balanskonstnärer, bland annat genom att lägga ner mycket kraft på att dubbelkolla att de inte missar information. Men när varje dag blir en balansakt är det oundvikligt att en hel del till slut faller – och drabbas av ohälsa.

Bland arbetsgivare och fack är okunskapen förvånansvärt stor. I dag finns det ungefär en halv miljon hörselskadade ute på landets arbetsplatser, inom så gott som alla yrken och branscher. Trots detta tas hörselfrågor sällan upp i arbetsmiljöarbetet, av vare sig arbetsgivare, skyddsombud eller fack.

En ny Temo-undersökning, som HRF låtit göra, visar att så många som 10–14 procent av landets hörselskadade arbetstagare har så gott som alltid svårt att höra arbetsorder, på personalmöten, på personalutbildningar och i telefon – alltså i situationer som har mycket stor betydelse i de flesta yrken. Omkring hälften har någon grad av problem med att höra i dessa situationer.

Dessa siffror är skrämmande, speciellt med tanke på att hörselproblem vid möten, på utbildningar, i telefon med mera nästan alltid är enkla att åtgärda, genom hörteknik och förbättringar av ljudmiljön. Anställdas hälsa och säkerhet äventyras alltså på grund av ren och skär okunnighet.

Dessa missförhållanden kommer vi inte tillrätta med genom att fokusera på vem som ska betala kostnaderna för att hörselskadade mår dåligt på jobbet. Det viktigaste är att hörselvården får möjlighet att stärka enskilda hörselskadade, så att de får den kunskap och de hjälpmedel de behöver för att få ett bättre arbetsliv.

Att som regeringen nu gör, lägga ansvaret för den höga ohälsonotan på arbetsgivarna genom att öka deras andel av sjukskrivningskostnaderna, vittnar om bristande krismedvetenhet. När det gäller hörselskadade räcker inte ens arbetsgivarnas mest ambitiösa arbetsmiljöåtgärder särskilt långt om vi inte först får tillgång till bra rehabilitering – utan att vänta i årtal.

Jan-Peter Strömgren
förbundsordförande,
Hörselskadades Riksförbund (HRF)